

WPROWADZENIE

Upatrywanie w nowoczesności przemysłu i usług siły sprawczej dynamicznego i trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego jest podzielane zarówno przez środowiska naukowe, jak i polityków gospodarczych. Społeczno-ekonomiczny kontekst unowocześniania produkcji i usług nabiera szczególnego znaczenia i aktualności w wymiarze regionalnym na Śląsku. Narastające od 2008 roku przyczyny egzogeniczne wyeksponowały wrażliwość sektorową gospodarki śląskiej na wahania koniunkturalne w gospodarce światowej. Gwałtowny spadek cen węgla na rynkach światowych podważa ekonomiczne podstawy funkcjonowania sektora węgla kamiennego w kraju w aktualnym modelu zarządzania. Uwzględniając rolę tego sektora w gospodarce Polski i Śląska, konieczne jest aktywne włączenia się państwa w proces przemian strukturalnych w regionie. Powinnością państwa jest dążenie do zmniejszenia społecznych kosztów działania mechanizmu rynkowego w tradycyjnych branżach i sektorach przemysłu. Sektory tradycyjne, często uciążliwe ekologicznie, nie radzą sobie w pogarszających się warunkach naturalnych, z restrykcyjnymi ograniczeniami środowiskowymi, konkurencją i efektem „carbon leakage”. Bez wsparcia zewnętrznego grożą im bankructwa i masowe zwalnianie pracowników.

Uzasadnienia dla aktywnej polityki przemysłowej należy upatrywać w spuściźnie strukturalnej przemysłu na Śląsku z epoki socjalizmu. Śląska gospodarka przeszła metamorfozę w okresie ostatnich 25 lat. Koszt dostosowania śląskiego przemysłu do warunków gospodarki rynkowej, zarówno w wymiarze finansowym, społecznym, jak i kulturowym był ogromny. Procesy restrukturyzacyjne tradycyjnych gałęzi przemysłowych pozbawiły pracy wielu pracowników, często o niewystarczających kwalifikacjach do konkurowania na zmienionym rynku pracy. Trwale bezrobocie prowadzi do nędzy i patologii społecznych. Wymaga to usprawnienia systemu aktywizacji zawodowej i ograniczenia ekskluzji społecznej.

Podmiotem zmian społeczno-gospodarczych zawsze jest człowiek. Od poziomu kapitałów intelektualnego i społecznego zależą jakość i tempo pożądaných zmian. Rolę fundamentalną będzie pełnił skuteczny system edukacji zorientowany na:

- a) adekwatne przygotowanie absolwentów szkół wszystkich typów do zmieniających się potrzeb rynku,
- b) doskonalenie pozaszkolnego systemu doskonalenia zawodowego,
- c) wypracowanie programów reorientacji i szkolenia zawodowego dla bezrobotnych.

Śląsk podjął wysiłek tworzenia nowego profilu gospodarczego, opartego na rozwoju nowych, innowacyjnych sektorów. To te sektory mają „ciągnąć” rozwój pozostałych branż

przemysłowych i usługowych. Sektory te, wyznaczone w procesie tworzenia strategii rozwoju innowacyjnego i technologicznego w regionie, wymagają wsparcia politycznego oraz finansowego. Należy tworzyć warunki prawne, organizacyjne i finansowe dla zdynamizowania przepływu wiedzy ze sfery nauki do przedsiębiorstw. Istotną rolę ma tu do spełnienia rząd, jego organy, a także władze samorządowe. Skuteczna polityka gospodarcza państwa powinna inicjować i wspierać zdolności i działania dostosowawcze podmiotów gospodarczych oraz kreować zmiany strukturalne, zwiększające potencjał konkurencyjny krajowej gospodarki. W warunkach dynamicznych zmian i postępu wiedzy czynnikiem katalizującym postępowe zmiany w gospodarce jest aktywna rola państwa w zakresie wspierania badań i prac rozwojowych, stała troska o rozwój edukacji i szkolnictwa wyższego, generalnie tworzenia warunków dla nowoczesnego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

Rekomendowany obszar aktywności państwa, warunkujący rozwój cywilizacyjno-kulturowy Śląska, ma charakter ponadregionalny, adekwatny do aktualnej sytuacji i potrzeb całego kraju.

Za kluczowe uznajemy:

- a) inwestowanie w rozwój kapitału ludzkiego,
- b) wzrost nakładów na sferę B+R,
- c) tworzenie sprawnego systemu powiązań sfery naukowo-badawczej z gospodarką – rozwiązania finansowe, organizacyjne, prawne,
- d) doskonalenie prawa, w tym własności intelektualnej,
- e) dostosowanie systemu edukacji do wymagań gospodarki,
- f) rozwój infrastruktury przyciągającej inwestorów,
- g) tworzenie systemu prawnego i klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości i innowacyjności,
- h) odbiurokratyzowania instytucji okołobiznesowych,
- i) tworzenie funduszy załączkowych, zorientowanych na przedsiębiorczość i innowacyjność.

Wyżej wymieniane zagadnienia stanowią przedmiot analizy przedkładanej czytelnikowi publikacji. Nie w każdym przypadku stopień eksploracji zarysowanej problematyki jest adekwatny do jej wagi i rozległości. Znaczny wkład w dyskusji naukowej nad unowocześnieniem przemysłu i usług wnoszą goście z Ukrainy. Zawarte w artykułach treści jednoznacznie wskazują na dużą determinację Ukrainy w dążeniach do tworzenia nowoczesnej, konkurencyjnej i proeuropejskiej gospodarki.

Dziękując Autorom artykułów i Recenzentom za udział w zbiorowym wysiłku przygotowania publikacji „Nowoczesność przemysłu i usług”, wyrażamy nadzieję, że zawarte w niej treści zainteresują zarówno teoretyków, jak i praktyków gospodarczych.

Jan BRZÓSKA

Jan PYKA